

ВІДГУК

офіційного опонента доктора педагогічних наук, доцента

СТЕПАНЕНКО Вікторії Іванівни

на дисертацію ЧЕРНЕТИ Світлани Юріївни

«Теорія та практика підготовки майбутніх фахівців із соціальної роботи до надання соціальних послуг», подану на здобуття наукового ступеня доктора педагогічних наук зі спеціальності 13.00.05 – соціальна педагогіка

Актуальність теми дисертації Світлани Юріївни Чернети підтверджується збільшенням чисельності вразливих категорій населення в умовах внутрішніх і зовнішніх викликів, які постають сьогодні перед державою, невизначеності і мінливості соціально-економічного й соціально-політичного розвитку країни, регіонів і громад, реформуванням системи надання соціальних послуг, зокрема введенням в дію нового Закону України «Про соціальні послуги» від 17.01.2019 р. № 2671-VIII (зі змінами, внесеними згідно із Законами № 1875-IX від 16.11.2021, № 2193-IX від 14.04.2022), стандартизацією, типологізацією і систематизацією соціальних послуг, потребою в належній підготовці соціальних працівників до надання відповідних послуг на якісному рівні з урахуванням сучасного стану соціальної сфери і добробуту населення. Така підготовка набуває стратегічного характеру і потребує системної організації відповідної діяльності. Тому прагнення дисертанткою науково обґрунтувати, розробити й експериментально перевірити дієвість системи підготовки майбутніх фахівців із соціальної роботи до надання соціальних послуг є цілком логічним і виправданим. Актуальність обраної дисертанткою теми також підтверджується окресленими у дослідженні суперечностями, які було вирішено у ході виконання завдань дослідження.

Ступінь обґрунтованості та достовірності наукових положень, висновків і рекомендацій, сформульованих у дисертації

Робота Світлани Чернети виконана відповідно до тематичного плану науково-дослідної роботи кафедри соціальної роботи та педагогіки вищої школи

Волинського національного університету імені Лесі Українки за напрямом «Соціальна взаємодія та соціальне партнерство в системі інститутів соціальної сфери» (державний реєстраційний номер 0119U000672), «Компетентнісна модель фахівця» (державна реєстрація № 0119U001797). Дисертація має чітку структуру і логіку викладу змісту. Науково-термінологічний апарат відповідає вимогам, які висуваються до робіт такого рівня, та є достатнім для розв'язання окреслених у дослідженні завдань. Авторкою чітко аргументовано вибір методів дослідження. Кожен розділ дисертації містить аргументовані, логічні висновки, які мають перспективу для подальших досліджень. Аналіз змісту дисертації засвідчує належний рівень обґрунтованості сформульованих у дисертації наукових положень, висновків, рекомендацій, підтверджує вирішення окреслених завдань і досягнення поставленої мети, надійність і вірогідність одержаних результатів.

Наукова новизна і практичне значення одержаних результатів

Аналіз наукової новизни виконаного дослідження і практичного значення одержаних результатів дозволяє відзначити, що особливим досягненням дисертантки є розробка й апробація системи підготовки майбутніх фахівців із соціальної роботи до надання соціальних послуг, визначення організаційно-педагогічних умов відповідної підготовки, розробка професіограми фахівця із соціальної роботи, що надає соціальні послуги в територіальній громаді.

Обґрунтованість та достовірність наукових положень і результатів дослідження обумовлена його актуальністю, раціональною та внутрішньо узгодженою структурою, застосуванням системного, компетентнісного, професіографічного, діяльнісного, гуманістичного підходів до вирішення заявленої проблеми, використанням методів математичної статистики.

Результати дослідження можуть стати в нагоді в системі вищої освіти під час проектування підготовки майбутніх фахівців із соціальної роботи до надання соціальних послуг у територіальній громаді, викладання освітніх компонентів професійного спрямування, підвищення кваліфікації і перекваліфікації, неформальній освіті фахівців із соціальної роботи.

Оцінка змісту та завершеності дисертації

Дисертаційна робота Світлани Чернети складається з анотацій, вступу, п'ятих розділів, висновків, списку використаних джерел, додатків. У роботі розкриті такі основні аспекти теми дослідження:

У **Вступі** дисертанткою аргументовано актуальність дослідження, окреслено сучасний стан проблеми, виділено суперечності, охарактеризовано необхідність їх розв'язання, представлено мету, об'єкт, предмет дослідження, сформульовано гіпотезу та основні завдання, розкрито концепцію дослідження, визначено її методологічний і теоретичний рівні, охарактеризовано методи дослідження, розкрито наукову новизну і практичне значення одержаних результатів, представлено відомості про впровадження й апробацію результатів дослідження, вказано структуру та обсяг дисертації.

У **першому розділі** основна увага дослідниці зосереджена на теоретичному аналізі проблеми дослідження, який свідчать про уміння дисертантки ґрунтовно синтезувати та аналізувати інформацію. Авторкою проаналізовано базові поняття дослідження («соціальна сфера», «соціальна робота», «соціальний розвиток», «соціальна допомога», «соціальна підтримка», «соціальне забезпечення», «соціальний захист», «соціальне обслуговування», «соціальні послуги» тощо); розкрито особливості підготовки фахівців із соціальної роботи за кордоном і в Україні, визначено сутність поняття «молодь» як суб'єкта в системі соціальних послуг.

Другий розділ дисертації присвячено становленню та розвитку ринку соціальних послуг в Україні та за кордоном, зокрема розкрито історичні та концептуальні засади становлення й розвитку системи соціальних послуг, представлено її нормативно-правове забезпечення, розкрито питання стандартизації соціальних послуг, становлення ринку соціальних послуг в Україні в умовах децентралізації.

У **третьому розділі** дисертанткою окреслено алгоритм роботи щодо надання інтегрованих соціальних послуг в територіальній громаді, розроблено професіограму фахівця із соціальної роботи у контексті підготовки до надання

соціальних послуг, проведено моніторинг і оцінювання якості та ефективності соціальних послуг у територіальній громаді.

Четвертий розділ дисертаційного дослідження присвячений розробці структурно-функціональної моделі авторської системи підготовки майбутніх фахівців із соціальної роботи до надання соціальних послуг у закладах вищої освіти. В розділі окреслено методологічні підходи й принципи її проектування, організаційно-педагогічні умови, змістово-технологічне і навчально-методичне забезпечення, специфіку такої підготовки у закладах вищої освіти. Авторкою виокремлено освітні компоненти, які найбільше акцентовані на процес підготовки майбутніх фахівців із соціальної роботи до надання соціальних послуг: «Вступ до спеціальності», «Соціальна педагогіка», «Соціальна робота в сфері зайнятості», «Система соціальних служб», «Соціально-правовий захист окремих категорій клієнтів», «Правове забезпечення соціальної роботи», «Соціальна робота в громаді».

У **п'ятому розділі** авторкою представлено методику та аналіз результатів дослідження. Визначено компоненти, показники та рівні сформованості готовності майбутніх фахівців із соціальної роботи до надання соціальних послуг. Висвітлено результати діагностики стану готовності майбутніх фахівців із соціальної роботи до надання соціальних послуг.

Оцінка змісту дисертації Світлани Чернети «Теорія та практика підготовки майбутніх фахівців із соціальної роботи до надання соціальних послуг» дозволяє дійти висновку, що дослідження має незаперечну наукову новизну. Дисертація за своїм змістом і формою є самостійною, завершеною науковою кваліфікаційною працею, результати якої мають значення для теорії і практики соціальної роботи.

Повнота викладу наукових положень, висновків і рекомендацій дисертації в опублікованих працях

Аналіз публікацій С. Чернети засвідчив їх відповідність за кількісними та якісними показниками вимогам щодо висвітлення результатів дослідження на здобуття наукового ступеня доктора наук. Серед загальної кількості робіт (52

публікації), 43 одноосібні: 3 монографії (2 у співавторстві), 23 статті у наукових фахових виданнях України, 5 статей у зарубіжних і міжнародних наукових виданнях, 3 – у журналах, що індексуються у наукометричних базах Scopus та Web of Science Core Collection, 12 публікацій апробаційного характеру, 4 навчально-методичні посібники та 2 праці, які додатково відображають наукові результати дисертації.

Практики та рекомендації щодо їх можливого використання

Результати дослідження належним чином впроваджені у закладах вищої освіти і соціальних інституціях. Основні положення дисертації обговорювалися на всеукраїнських і міжнародних конференціях, засіданнях кафедри соціальної роботи та педагогіки вищої школи Волинського національного університету імені Лесі Українки. Наявні перспективи для подальшого поширення та впровадження отриманих результатів.

Відповідність змісту реферату дисертації основним положенням

Зміст реферату дисертації повністю відображає методологію, основні положення і результати дисертації. За структурою, змістом та оформленням реферат дисертації відповідає вимогам, які висуваються МОН України.

Дискусійні положення та зауваження щодо змісту дисертації

Високо оцінюючи дисертаційну роботу Світлани Юріївни Чернети та підкреслюючи вірогідність наукових здобутків дисертантки, вважаємо за доцільне звернути увагу на певні дискусійні моменти:

1. У дисертаційній роботі на с. 74 авторкою представлено класифікацію базових соціальних послуг з посиланням на Класифікатор соціальних послуг, проте відповідна класифікація соціальних послуг представлена не в Класифікаторі, а в Законі України «Про соціальні послуги». В Класифікаторі виокремлення базових соціальних послуг відсутнє. Він містить тільки систематизоване зведення назв соціальних послуг, їх короткий опис, строк надання, а також

перелік категорій отримувачів цих послуг (відповідно до Наказу Міністерства соціальної політики України від 23.06.2020 № 429 «Про затвердження Класифікатора соціальних послуг»).

2. У п.1.2 першого розділу дисертації авторкою розкрито професійну підготовку фахівців із соціальної роботи за кордоном і в Україні, проте під час розгляду такої підготовки доцільно було б посилити аспект підготовки соціальних працівників саме до надання соціальних послуг, зокрема під час опису зарубіжного досвіду відповідної підготовки.
3. На с. 115 при визначенні меж молодіжного віку дисертантка спирається на норми Закону України «Про сприяння соціальному становленню та розвитку молоді в Україні», який наразі втратив чинність.
4. Дисертантці потрібно було б більш детально розкрити специфіку підготовки фахівців із соціальної роботи до надання соціальних послуг особам, які опинились у складних життєвих обставинах, в контексті надання соціальних послуг в умовах воєнного стану (відповідно до Постанови Кабінету Міністрів України від 07.05.2022 № 560 «Про внесення змін до деяких постанов Кабінету Міністрів України щодо надання соціальних послуг у разі введення надзвичайного або воєнного стану в Україні або окремих її місцевостях»).
5. Представлена авторкою на рис. 4.1 дисертації структурно-функціональна модель системи підготовки майбутніх фахівців із соціальної роботи до надання соціальних послуг значно б виграла, якби зазначені у діяльнісному блоці форми були розкриті більш широко, а не тільки за критерієм поділу за кількістю учасників (в групах, в парах, індивідуальна робота).

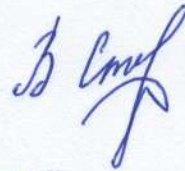
Загальні висновки

Зазначені зауваження, викладені у формі пропозицій, не впливають на позитивну оцінку актуальності теми дослідження, новизни, обґрунтованості та достовірності отриманих авторкою результатів, значущості цих результатів для науки і практики.

З огляду на це, дисертація Чернети Світлани Юріївни «Теорія та практика підготовки майбутніх фахівців із соціальної роботи до надання соціальних послуг» є завершеною, самостійною науковою роботою. Вона відповідає вимогам щодо присудження наукового ступеня доктора наук, висунутим «Порядком присудження та позбавлення наукового ступеня доктора наук», затвердженим постановою Кабінету Міністрів України від 17.11.2021 р. №1197, а її авторка заслуговує присудження наукового ступеня доктора педагогічних наук за спеціальністю 13.00.05 – соціальна педагогіка.

Рецензент –

доктор педагогічних наук, доцент,
професор кафедри соціальної педагогіки
ДЗ «Луганський національний університет
імені Тараса Шевченка»

Вікторія СТЕПАНЕНКО

Підпис *Степаненко Вікторія*
Засвідчую
Начальник відділу кадрів *Анна Вікторівна Кешкетеренко*
ДЗ "Луганський національний університет
імені Тараса Шевченка"

